

Listy z brezovej kôry ako zdroj gramotnosti staroruskej populácie

<http://gramoty.ru/>

<https://nspcom.ru/sk/shin/berestyanye-gramoty-kak-istochnik-gramotnosti-drevnerusskogo-naseleniya/>

Moderného človeka zaujíma, ako žili jeho predkovia pred mnohými storočiami: na čo mysleli, aký bol ich vzťah, čo nosili, čo jedli, o čo sa usilovali? A v análoch sa píše iba o vojnách, stavbe nových chrámov, smrti kniežat, voľbe biskupov, zatmení Slnka a epidémiách. A tu prichádzajú na pomoc listy z brezovej kôry, ktoré historici považujú za najtajomnejší úkaz v ruskej histórii.

Čo je to list z brezovej kôry

Písmená z brezovej kôry sú poznámky, listy a dokumenty vyrobené na brezovej kôre. Historici si dnes sú istí, že brezová kôra slúžila v Rusku ako písomný materiál pred objavením sa pergamenu a papiera. Listy z brezovej kôry sa tradične pripisujú obdobiu XI-XV. Storočia, avšak Artsikhovskiy a mnoho jeho priaznivcov tvrdilo, že **prvé listy sa objavili v Novgorode v 9.-10. storočí**. Tak či onak, tento archeologický objav obrátil pohľad moderných vedcov na staroveké Rusko a čo je oveľa dôležitejšie, umožnil pozrieť sa na ne zvnútra.

Prvé písmeno z brezovej kôry

Je potrebné poznamenať, že práve novgorodské listy považujú vedci za najzaujímavejšie. A to je pochopiteľné. Novgorod je jedným z najväčších centier starovekej Rusi, ktorá nebola ani monarchiou (napríklad Kyjev), ani kniežatstvom (ako Vladimír). „Veľká ruská republika stredoveku“ - takto nazval socialistický Marx Novgorod.

Prvý list z brezovej kôry sa našiel 26. júla 1951 pri archeologických vykopávkach na Dmitrovskej ulici v Novgorode. List sa našiel v medzere medzi doskami podlahy na dlažbe zo 14. storočia. Pred archeológmi bol hustý zvitok z brezovej kôry, ktorý by, nebyť písmen, mohol byť omylom považovaný za rybársky plavák. Napriek tomu, že list niekto otrhal a vyhodil na ulicu Kholopya (tak sa v stredoveku nazýval), ponechal si

pomerne veľkú časť súvisiaceho textu. V liste je 13 riadkov - iba 38 cm. A hoci ich čas nešetril, obsah dokumentu je ľahko uchopiteľný. V charte boli uvedené dediny, ktoré platili clo niektorým Rímskym. Po prvom náleze nasledovali ďalšie.

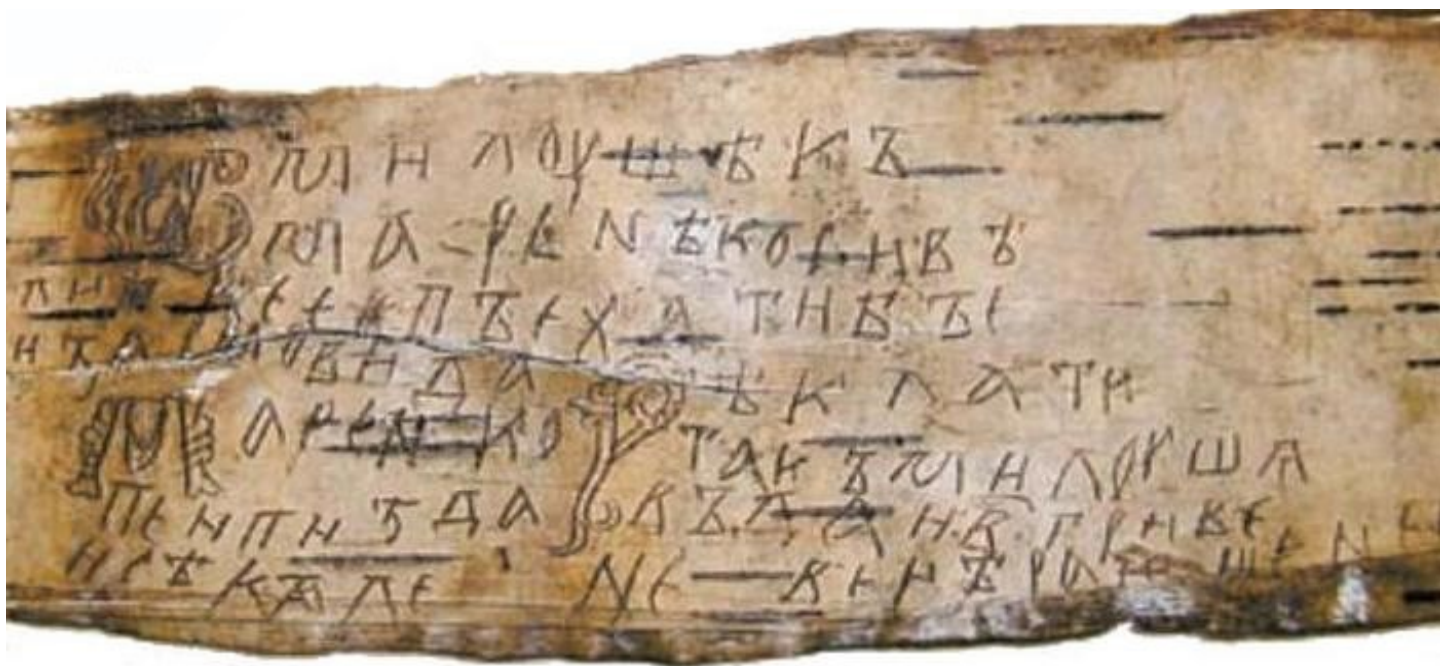

O čom písali starí Novgorodčania

Písmená z brezovej kôry majú veľmi odlišný obsah. Takže napríklad list číslo 155 je poznámkou súdu, ktorý nariaduje žalovanej nahradiť žalobcovi škodu spôsobenú vo výške 12 hrivien. Diplom číslo 419 - modlitebná kniha. Ale list s číslom 497 bol pozvaním pre Grigoryho zaťa, aby zostal v Novgorode.

List z brezovej kôry, ktorý poslal úradník pánovi, hovorí: „Luk od Michaila po Ospodina Timofyho. Zem je pripravená, potrebujeme semeno. Príď, Ospodine, ľudská bytosť pre nič za nič, a máme odvahu mať raž bez tvojho slova».

Medzi listami sa našli poznámky o láske a dokonca aj pozvánka na intímne rande. Našiel sa odkaz jej sestry bratovi, v ktorom píše, že jej manžel priniesol domov jeho milenkú, a tí ju, opití, napoly zbili na smrť. V tej istej poznámke sestra žiada svojho brata, aby čo najskôr prišiel a prihováral sa za ňu.

Ako sa ukázalo, listy z brezovej kôry sa používali nielen ako listy, ale aj ako oznam. Napríklad list číslo 876 obsahuje varovanie, že na námestí bude v najbližších dňoch prebiehať renovácia.

Hodnota listov brezovej kôry podľa historikov spočíva v tom, že v drvivej väčšine ide o každodenné listy, z ktorých sa môžete dozvedieť veľa o živote Novgorodčanov.

Jazyk písmen brezovej kôry

Zaujímavým objavom v súvislosti s listami z brezovej kôry bola skutočnosť, že ich jazyk (písaný starosloviensky) sa trochu líši od toho, čo zvyknú historici vidieť. Jazyk písmen brezovej kôry obsahuje niekoľko zásadných rozdielov v pravopise niektorých slov a kombinácií písmen. V umiestnení interpunkčných znamienok sú rozdiely. To všetko viedlo vedcov k záveru, že starosloviensky jazyk bol veľmi heterogénny a mal veľa dialektov, ktoré sa občas navzájom veľmi líšili. Túto teóriu potvrdili ďalšie objavy v histórii Ruska.

Koľko písmen spolu

K dnešnému dňu sa v Novgorode našlo 1 050 písmen a jedna ikona s listom z brezovej kôry. Listy sa našli v iných staroruských mestách. V Pskove sa našlo 8 listov. V Toržoku - 19. V Smolensku - 16 písmen. V Tver - 3 certifikáty a v Moskve - päť. V Starom Riazane a Nižnom Novgorode sa našlo každé jedno písmeno. Rovnaké písmená sa našli aj na iných slovanských územiach. V bieloruskom Vitebsku a Mstislavli - každé po jednom liste a na Ukrajine - Zvenigorod Galitsky - tri listy z brezovej kôry. Táto skutočnosť naznačuje, že **listy z brezovej kôry neboli výsadou Novgorodčanov a vyvracajú populárny mýtus o úplnej negramotnosti obyčajných ľudí.**

Súčasný výskum

Hľadanie písmen z brezovej kôry stále prebieha. Každý z nich je dôkladne preštudovaný a rozlúštený. Posledné nájdené písmená neobsahovali písmená, ale kresby. Iba v Novgorode našli archeológovia tri listové kresby, dva z nich boli vyobrazené, s najväčšou pravdepodobnosťou, princovi bojovníci, a tretí obsahuje obraz ženských foriem.

Záhadou pre vedcov je skutočnosť, ako presne si Novgorodčania vymieňali listy a kto ich doručoval adresátom. Bohužiaľ, o tomto skóre zatiaľ existujú iba teórie. Je možné, že už **v 11. storočí mal Novgorod vlastnú poštu alebo aspoň „kuriérsku doručovaciu službu“** určenú špeciálne pre listy z brezovej kôry.

Nemenej zaujímavá historická téma, podľa ktorej možno súdiť o tradíciách staroslovanského ženského kroja.

Je pravda, že treba poznamenať, že prvú zbierku listov z brezovej kôry zozbieral koncom 19. storočia novgorodský zberateľ Vasiliy Stepanovič Peredolskij (1833-1907). Bol to on, kto po vykonaní nezávislých vykopávkov zistil, že v Novgorode je dokonale zachovaná kultúrna vrstva. Peredolskij vystavoval listy z brezovej kôry, ktoré našli alebo kúpili roľníci v prvom súkromnom múzeu v meste, ktoré bolo postavené z jeho vlastných peňazí. Listy z brezovej kôry, podľa jeho slov, boli „listami našich predkov“. Na starých zvyškoch brezovej kôry však nebolo možné nič rozoznať, a tak historici hovorili o podvádzaní alebo považovali „písmená predkov“ za čmáranice negramotných roľníkov. Stručne povedané, hľadanie „ruského Schliemanna“ bolo klasifikované ako výstredné.

V 20. rokoch 20. storočia bolo Peredolského múzeum znárodnené a potom zatvorené. Riaditeľ Štátneho novgorodského múzea Nikolay Grigorievič Porfiridov vydal záver, že „väčšina vecí nemala osobitnú múzejnú hodnotu“. Vďaka tomu sa prvá zbierka listov z brezovej kôry nenávratne stratila. Čisto ruská história.

Senzácia prišla s polstoročným oneskorením. Ako sa hovorí, šťastie neexistovalo, ale nešťastie pomohlo ... Pri obnove mesta v 50. rokoch sa uskutočnili rozsiahle archeologické vykopávky, ktoré odhalili stredoveké ulice a námestia, vežu šľachty a domy bežných mešťanov v hrúbke niekoľkometrovej kultúrnej vrstvy. Prvý list z brezovej kôry (koniec 14. storočia) v Novgorode bol objavený 26. júla 1951 na výkopovom mieste Nerevsky: obsahoval zoznam feudálnych povinností v prospech istého Thomasa.

Akademik Valentin Yanin v knihe „Brezová kôra po stáročia“ opísal okolnosti nálezu nasledovne:

„Stalo sa to 26. júla 1951, keď mladý robotník Nina Fedorovna Akulova pri vykopávkach na starodávnej ulici Kholopia v Novgorode, priamo na podlahe jej chodníka z XIV. storočia, bol nájdený hustý a špinavý zvitok z brezovej kôry, na povrchu ktorého cez špinu presvitali jasné písmená. Keby nebolo týchto listov, človek by si myslel, že bol objavený fragment iného rybárskeho plaváka, ktorého už v tom čase bolo v novgorodskej zbierke niekoľko desiatok. Akulova odovzdala svoj nález vedúcej vykopávky Gaide Andreevna Avdusina, a zvolala Artemia Vladimirovič Artikhovskij, ktorý získal hlavný dramatický efekt. Krupobit ho našiel stáť na starodávnej dlažbe, ktorá bola vyčistená a ktorá viedla z chodníka ulice Kholopya na dvor panstva. Stál na tejto dlažbe, ako na podstavci, so zdvihnutým prstom, minútu, pri plnom výhľade na celý výkop, nemohol, lapajúc po dychu, vyriechnuť jediné slovo, vysloviť iba nevyjadrené zvuky, a potom zachrípnutým hlasom so vzrušením zakričal: „Čakal som na tento nález dvadsať rokov! “

Na počesť tohto nálezu 26. júla oslavuje Novgorod každoročný sviatok - „Deň listu brezovej kôry“.

Rovnaká archeologická sezóna priniesla ďalších 9 dokumentov o brezovej kôre. A dnes ich je už viac ako 1 000. Najstaršie listové brezy spadajú do 10. storočia (vykopávky Troitsky), „najmladšie“ do polovice 15. storočia.

Vosk bol vyrovnaný špachtľou a boli na ňu napísané písmená. Najstaršia ruská kniha - Žaltár z XI. storočia (asi 1010, o viac ako pol storočia staršia ako Ostromirské evanjelium), ktorá sa našla v júli 2000, bola práve taká. Kniha troch tabliet 20x16 cm, naplnená voskom, obsahovala texty troch Dávidových žalmov.

Listy z brezovej kôry sú jedinečné v tom, že na rozdiel od kroník a úradných dokumentov nám dali možnosť „počúť“ hlasy bežných Novgorodčanov. Väčšina listov je obchodná korešpondencia. Ale medzi listami sú aj milostné listy a hrozba, ktorá má byť privolaná k Božiemu súdu - skúška vodou ...

Edukačné poznámky a kresby sedemročného chlapca Onfima, objavené v roku 1956, sú všeobecne známe. Po poškriabaní písmen abecedy sa nakoniec vykreslil ako ozbrojený bojovník, ktorý jazdil na koni a drvil nepriateľov. Odvtedy sa chlapčenské sny príliš nezmenili.

List č. 9 z brezovej kôry sa stalo skutočnou senzáciou. Toto je prvý ženský list v Rusku:

„Čo mi dal otec a príbuzní navyše, potom pre neho (to znamená - pre môjho bývalého manžela). A teraz, keď si vezme novú ženu, mi nič nedáva. Podal mi ruky na znak nového zasnúbenia, zahnal ma preč a druhú si vzal za manželku. “ To je naozaj, naozaj, ruský podiel, ženský podiel ...

A tu je milostný list napísaný na začiatku XII storočia. (Č. \u200b\u200b752):

„Poslal som ti trikrát. Aké zlé máte na mne, že ste ku mne tento týždeň neprišli? A správal som sa k tebe ako k bratovi! Ublížil som ti tým, že som ťa poslal? A vidím, že sa vám to nepáči. Keby ste boli zamilovaní, unikli by ste spod ľudských očí a ponáhľali by ste sa ... chcete, aby som vás opustil? Aj keď som ti ublížil z vlastnej nevedomosti, ak sa mi začneš vysmievať, potom nech ťa Boh a ja súdím. “

Je zaujímavé, že tento list bol rezaný nožom, zvyšky boli zviazané do uzla a hodené do kopy hnoja. Adresát zjavne už naštartoval ďalšiu milú ...

Medzi listami z brezovej kôry je aj prvá ponuka na sobáš v Rusku (koniec 13. storočia):

"Od Mikity po Annu. Chod' za mnou. Chcem ťa a ty chceš mňa. A potom počuje Ignat (svedok) ..." (377).

Ďalšie prekvapenie bolo predstavené v roku 2005, keď sa našlo niekoľko správ XII-XIII. Storočia s obscénnym jazykom - e ... (č. 35, XII. Storočie), B ... (č. 531, začiatok XIII. Storočia), s. .. (č. 955, XII. Storočie) atď.

Takto sa nakoniec pochoval zabehnutý mýtus, že vdáčíme za originalitu nášho „ruského ústneho prejavu“ mongolským Tatárom.

Listy z brezovej kôry nám odhalili úžasný fakt o takmer **univerzálnej gramotnosti mestského obyvateľstva starovekého Ruska**. Ruský ľud v tých časoch navyše písal prakticky bezchybne - podľa odhadov Zaliznyaka bolo 90% listov napísaných správne (pardon za tautológiu).

Z vlastnej skúsenosti: keď sme s manželkou boli študentmi pracujúcimi v sezóne 1986 na výkopovom mieste Troitsky, našiel sa list, ktorý začínal zlomeným „... Yaninu“. Počas tisícročia sa nad touto správou akademikovi veľa smialo.

Na potulkách Novgorodským múzeom som narazil na list, ktorý môže slúžiť ako dobrá alternatíva k názvu Yaninovej slávnej knihy „I Sent You Birch Bark“. („Poslal som ti vedro jesetera“, preboha, je to lepšie) ...

Podľa archeológov si novgorodská krajina necháva najmenej 20 - 30 tisíc listov brezovej kôry. Ale keďže sú objavené v priemere 18 ročne, prinesenie celej tejto neoceniteľnej knižnice na svet bude trvať asi jeden a pol tisíc rokov.

Kompletná sada listov brezovej kôry bola zverejnená v roku 2006 na stránke „Staroruské listy brezovej kôry“ http://gramoty.ru/index.php?id\u003dabout_site

26. júla 1951 bol objavený jedinečný list z brezovej kôry na nerevskom výkopovom mieste vo Veľkom Novgorode. Bol to vítaný nález! Vedúci expedície Artemy Vladimirovich Artsikhovskiy o tom sníval takmer 20 rokov (vykopávky sa uskutočňujú od roku 1932). Správy o brezovej kôre ešte nestretli, ale naisto vedeli, čo napísali na brezovú kôru v Rusku.

Najmä cirkevný vodca Joseph Volotskiy o Sergiovi z Radonež napísal: „V kláštore blahoslaveného Sergia nie sú samotné knihy napísané na listinách, ale na brezových štekoch.“

26. júla si počas vykopávok v hĺbke 2,4 metra všimla účastníčka výpravy Nina Akulová kúsok brezovej kôry s rozmermi 13 krát 38 centimetrov. Pozorovanie pomohlo dievčaťu nájsť ihlu v kope sena - pozrela sa zblízka a rozoznala poškrábané písmená na zvitku!

Vedúci expedície A.V. Artsikhovskiy:

"Počas vykopávok bolo pre niekoľko stoviek prázdnych zvitkov z brezovej kôry jeden naplnený písmom. Prázdne zvitky sa nelíšili výzorom ani ničím iným ako písmená, zjavne slúžili ako plaváky alebo boli jednoducho vyhodené pri dokončení guľatiny."

Zvitok bol starostlivo umytý v horúcej vode a sóde, narovnaný a upnutý medzi pohármi. Následne začali historici text dešifrovať. Záznam pozostával z 13 riadkov. Vedci analyzovali každé slovo a fragment frázy a zistili, že prejav v rukopise (predpokladá sa, že v XIV. Storočí) sa týkal feudálnych povinností - otázok pôdy a daru (príjem a platba).

Z listu brezovej kôry č. 1, ktorý našla výprava Artikhovského: „Z mesta Shadrin (a) obec šla 20 bel dar (y)“, „Obec Mokhova šla dara 20 bel“.

Hneď na druhý deň budú mať archeológovia šťastie, že nájdu ďalšie dva listy - o obchode s kožušinami a o varení piva. Celkovo počas expedičnej sezóny 1951 vedci objavili deväť písmen. Okrem toho sa našiel písací nástroj - zakrivená a zahrotená kostná tyč.

Práve načmárané písmená majú mimoriadnu historickú hodnotu. Vedúci expedície A.V. Artsikhovskiy:

"Pred týmito vykopávkami boli známe iba rukopisy ruskej brezovej kôry zo 17., 18. a 19. storočia. V tomto období však písal na brezovú kôru atramentom. Medzitým sa brezová kôra ... v zemi zachovala v dvoch prípadoch: ak je veľmi suchá a ak je veľmi vlhká. V Novgorode je vlhká a atrament by sa tam skladoval zle. Preto sú mimochodom objavy pri vykopávaní pergamenových listov, rozšírené aj v starom Rusku, nepravdepodobné. Aj keď je pergamen (pozn. redakcie: autorov pravopis) v zemi dobre zachovaný, písal na neho iba atramentom“.

Artikhovského expedícia otvorila novú stránku v štúdiu ruských dejín. Podľa odborníkov si novgorodské kultúrne vrstvy uchovávajú zhruba o 20 tisíc viac starodávnych listov ruskej brezovej kôry.

Listy z brezovej kôry sú najdôležitejším historickým zdrojom.

Písmená z brezovej kôry sú všeobecne veľmi krátke a obsahujú iba najdôležitejšie informácie, ale sú pre nás veľmi dôležité, pretože z týchto listov sa dozvedáme o každodennom živote stredovekých ľudí. Informácie získané z listov brezovej kôry sú veľmi rozmanité: jedná sa o súkromné listy a obchodné poznámky o vymáhaní dlhov a petície od roľníkov a rôzne závetý, potvrdenky ... Na brezovú kôru písali aj modlitby, zoznamy spomienok, vtipy, hádanky, školské cvičenia. Táto rôznorodosť obsahu naznačuje, že populácia starovekej Rusi bola dosť gramotná.

Čo je to list z brezovej kôry

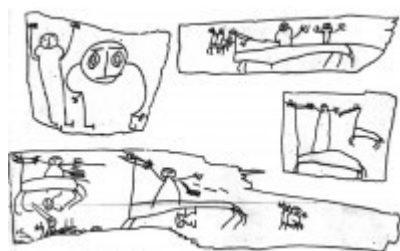
Gramotnosť brezovej kôry je záznamom na kôre brezy. Listy, ktoré našli archeológovia, sú pamiatkami na písanie starovekého Ruska z XI-XV. Storočia. Písanie brezovej kôry poznali mnohé kultúry národov sveta, ale listy brezovej kôry zo stredovekého Ruska boli prvýkrát objavené vo Veľkom Novgorode. Cieľavedomé hľadanie týchto starodávnych hodnôt sa začalo až v 20. storočí: v 30. rokoch začala pracovať novgorodská archeologická expedícia pod vedením A.V. Artikhovského - bol objaviteľom, prvým vydavateľom a komentátorom listov z brezovej kôry.

Písomnosti na kôre z brezovej kôry boli vyhotovené špicatými kovovými alebo kostenými tyčami - spisy, ktoré opakovane našla Artikhovského expedícia. List brezovej kôry číslo 1 bol nájdený 26. júla 1951 v nerevskom výkopovom mieste. Na počesť tohto nálezu 26. júla oslavuje Novgorod každoročný sviatok - „Deň listu brezovej kôry“.

Potom sa začali otvárať listy z brezovej kôry v ďalších regiónoch: v Smolensku (1952), Pskove (1958), Vitebsku (1959), Staraya Russa (1966) atď. Vedci zistili, že brezová kôra ako materiál na písanie sa v Rusku začala používať najneskôr v prvej štvrtine 11. storočia. Jeho rozsiahle využitie v tejto funkcii prestalo v polovici 15. storočia. v súvislosti s distribúciou papiera. Brezová kôra sa používala hlavne ako materiál na súkromnú korešpondenciu a osobné záznamy a dôležitejšie listy a úradné dokumenty sa zvyčajne písali na pergamen. Preto sú listy z brezovej kôry, ktoré objavili archeológovia, spravidla vyradenými dokumentmi. Listy z brezovej kôry sa zvyčajne nachádzajú vo forme zvitku zvinutej brezovej kôry s poškríbaným textom na vnútornej strane kôry, niekedy však na oboch stranách. Text bol napísaný v riadku, bez rozdelenia na slová.

Ako sme už povedali, väčšina listov brezovej kôry je súkromných listov, a preto sa často nachádzajú iba samostatné fragmenty, pretože vždy sa snažia skryť súkromnú korešpondenciu pred zvedavými očami. A tu je kniha z brezovej kôry so záznamom modlitieb.

Zaujímavé sú listy z detskej brezovej kôry s hádankami, vtipy do školy, cvičenia, kresby. Známe sú napríklad vzdelávacie poznámky a kresby novgorodského chlapca Onfima objavené v roku 1956. Celkom je rukou napísaných 12 listov Onfimovým rukopisom: č. 199 - 210 a 331. Vlastní tiež niekoľko kresieb z brezovej kôry bez textu.

Kresby chlapca Onfima, autora niekoľkých listov z brezovej kôry (polovica 13. storočia), Onfim mal 6-7 rokov.

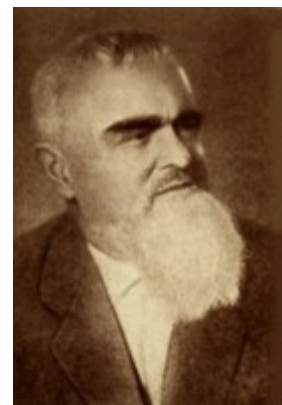

Figure 1: A.V. Artsikhovskiy

Figure 2: Číslo brezovej kôry číslo 419

Poznámky Onfima obsahujú cvičenia na upevnenie študovaného materiálu, listy ďalšiemu chlapcovi Danilovi, modlitby, fragmenty zo žaltára atď. Poznámky Onfima sú cenným dôkazom základného vzdelania v starovekom Rusku.

Vo chvíľach odpočinku maľoval Onfim. Na jeho kresbách - kone, bojovníci v prilbách a plášťoch, bojové scény, lietajúce šípy, jazdci zasahujúci nepriateľa - všetko, čo chlapci v našej dobe kreslia.

Čo sa dozvedáme z listov brezovej kôry o každodennom živote obyvateľov starovekého Ruska

Listy z brezovej kôry svedčia o širokom rozšírení gramotnosti v starovekom Rusku, že sa **obyvatelia mesta učili abecedu od detstva a písali svoje vlastné listy. Ženy boli tiež gramotné.** Rodinná korešpondencia Novgorodčanov svedčí o vysokom postavení ženy, ktorá posielala svojmu manželovi príkazy („príkazy“), ktorá nezávisle disponovala s peniazmi.

Dozvieme sa tiež, ako sa stravovali starí Novgorodčania, čo nosili, o ich remeslách, vzťahoch s príbuznými, priateľmi, o ich pohostinnosti, konfliktoch.

A tu je milostný list od dievčaťa XI. Storočia. (list č. 752):

„Poslal som vám trikrát. Aké zlé máš proti mne, že si ku mne neprišiel? A správal som sa k tebe ako k bratovi! A vidím, že sa vám to nepáči. Keby ste boli zamilovaní, unikli by ste spod ľudských očí a prišli by ste. Možno som ti ublížil zo svojej bláznovstva, ale ak sa mi začneš vysmievať, potom ťa Boh súd' a ja som nedôstojný.“

Nie je samozrejme dobré čítať listy iných ľudí, ale tieto listy neboli ukradnuté, neboli zvedení podvodom - boli jednoducho vyhodené. Väčšina dokumentov z brezovej kôry z územia Novgorodskej feudálnej republiky (z Novgorodu, Staraya Russa a Torzhok) je napísaná v staronovgorodskom dialekte. Ostatné písmeňá (zo Smolenska, Zvenigorod Galitsky, Tver, Vitebsk, Moskva, Vologda) sú napísané v starodávnom dialekte týchto regiónov.

Písmeňá z brezovej kôry sú dôležitým zdrojom pri štúdiu pôvodu a vývoja ruskej azbuky. Abeceda (abesedarium) je uvedená na jednom z najstarších nájdených písmen brezovej kôry - písmeno brezovej kôry číslo 591 (XI. Storočie), objavené v roku 1981, a tiež na liste brezovej kôry číslo 460 (XII. Storočie), nájdené v roku 1969. Slovanská abeceda (Hlaholika alebo azbuka) sa volalo abecedarium. Našlo sa už niekoľko stoviek listov brezovej kôry. Sú považované za jeden z najpozoruhodnejších archeologických objavov 20. storočia.

Je dôležité, aby boli listy z brezovej kôry napísané v ich rodnom jazyku. **Ruský jazyk sa používal všade:** v kancelárskych prácach, diplomatickej korešpondencii, súkromných listoch, literárnych dielach. Jednota národného a štátneho jazyka je veľkou kultúrnou výhodou Ruska oproti iným európskym krajinám, v ktorých prevládal latinský štátny jazyk. Z tohto dôvodu tam nebola možná taká veľká gramotnosť ako v Rusku. Boli to listy z brezovej kôry, ktoré potvrdili predpoklady historikov, že **skutočnými pánmi Novgorodu nie sú obchodníci, ale feudáli, ktorí vlastnili prírodné zdroje: pôdu, rieky, lesy.** A tu sú dešifrované riadky o úteku na úteku:

„Od Fedora po Xeniu. Ak je Matvey chytený, dobre ho spútajte a podarí sa mu získať reťaze. Zapáľte v pivnom suteréne. Dajte to Konstantinovi, nech stráži až do môjho príchodu.“

Do roku 1951 prevládal názor, že v Rusku dostávajú vzdelanie iba vybrané spoločenské vrstvy. Tento mýtus vyvrátil nález archeológov, ktorý sa uskutočnil 26. júla 1951 v Novgorode. Odborníci objavili list z brezovej kôry, ktorý sa zachoval zo 14. storočia, alebo skôr zvitok z brezovej kôry, ktorý by sa dal ľahko zameniť za rybársky plavák, na ktorom sú načrtnuté slová.

Vedelo sa o písmenách brezovej kôry pred nálezmi archeológov?

Vedeli. Niektorí starovekí ruskí autori informovali o knihách napísaných „nie na charatiach (kusy špeciálne upravených ovčích koží), ale na brezovej kôre“. Okrem toho bola známa tradícia starého veriaceho v 17.-19. storočí, ktorá prepisovala celé knihy o stratifikovanej brezovej kôre.

Kedy sa našli prvé písmeno?

Novgorodská archeologická expedícia vedená Artemiom Artsikhovským pracovala v Novgorode od 30. rokov minulého storočia a našla okrem iného písmo - ostré kovové alebo kostené tyče, ktorými boli na brezovej kôre škriabané písmená. Je pravda, že spočiatku bolo písanie zamenené za nechty.

Počas nacistickej okupácie museli byť novgorodské archeologické vykopávky obmedzené, obnovené boli až do konca štyridsiatych rokov minulého storočia.

Kto našiel prvé písma?

Novgorodka Nina Okulova, ktorá si prišla na materskú dovolenku zarobiť peniaze na archeologickú expedíciu. Za svoj objav získala cenu sto rubľov.

Je nájdenie písom jedinečnou udalosťou alebo sa často vyskytuje?

Relatívne často. Už v lete 1951 sa okrem osvedčenia číslo 1 našlo ďalších deväť listov. Ďalej sa ich počet pohyboval od nuly do viac ako sto ročne, v závislosti od toho, ktoré archeologické vrstvy boli študované.

Je pravda, že písma brezovej kôry sa nachádzajú iba vo Veľkom Novgorode?

Nie Okrem Veľkého Novgorodu, kde už bolo nájdených 1064 písom, boli písma brezovej kôry nájdené v Staraya Russa (45), Torzhok (19), Smolensk (16), Pskov (8), Tver (5), Moskva (3) a ďalšie mestá.

V Novgorode je viac listov. Vedeli Novgorodčania písať častejšie ako ostatní?

Je to tak, že v Novgorode je zachovanie gramotnosti uprednostňované zvláštnosťami života a pôdy.

Aby sa krehká breza zachovala niekoľko storočí, musí sa dostať do podmienok, kde by ju nezničila voda a vzduch. Nie je náhoda, že väčšina nájdených listov sú súkromné listy alebo koncepty dokumentov - obchodníci, potvrdenky, závetý (niekedy vopred zničené - rozrezané na kúsky). Záznamy, ktoré sa stali nepotrebnými, boli zrejme jednoducho vyhodené na ulicu, kde spadli pod čerstvú vrstvu zeminy a trosiek.

Dôležitú úlohu pri objavovaní listov zohráva zachovanie archeologickej vrstvy 11.-13. storočia v Novgorode. Po mnohých rekonštrukciách v rôznych storočiach bohužiaľ nemá veľa miest rovnakú vlastnosť.

Kto vykopával?

Novgorodská archeologická expedícia Moskovskej štátnej univerzity, ako aj expedície vedeckých ústavov. Študentov a školákov účasť na vykopávkach veľmi láka.

Akí sú najznámejší vedci zaoberajúci sa gramotnosťou?

Akademik **Artemy Vladimirovič Artsikhovskiy** (1902-1978) - prvý vedúci katedry archeológie (1939) obnovený na Moskovskej univerzite, neskôr (1952-1957) - dekan Historického fakulty, zakladateľ a vedúci novgorodskej archeologickej expedície (1932 -1962), prvý vydavateľ listov brezovej kôry. Zaviedol všeobecný kurz archeológie do univerzitného programu, vyvinul všeobecnú metodológiu analýzy kultúrnej vrstvy.

Akademik **Valentin Lavrent'evich Yanin** (1929) - vedúci novgorodskej archeologickej expedície (od roku 1963), vedúci archeologického oddelenia Moskovskej štátnej univerzity (od roku 1978), odborník na staroruskú numizmatiku. Ako historický prameň prvýkrát použil písmeňá brezovej kôry.

Vyvinul metodiku pre integrovanú pramennú štúdiu, v ktorej sa analýza vykonáva súčasne na základe písomných prameňov, archeologických nálezov, nájdených mincí a pečatí a výtvarných pamiatok.

Podrobne rozvinul topografiu, históriu veľkých vzťahov a peňažný systém starovekého Novgorodu.

Akademik **Andrei Anatolyevich Zaliznyak** (1935) - lingvista, od roku 1982 študuje jazyk novgorodských listov. Stanovil vlastnosti staronovgorodského dialektu a vo všeobecnosti vlastnosti staroruského jazyka. Známy prednáškami o písmeňách brezovej kôry na Moskovskej štátnej univerzite.

Ako vyzerá výkop?

Výkop je malá oblasť, niekoľko sto metrov štvorcových, kde má expedícia študovať kultúrnu vrstvu počas jedného leta alebo počas niekoľkých archeologických sezón.

Hlavnou úlohou expedície je, že postupne, vrstvu po vrstve, zdvíhajú pôdu z pracoviska a skúmajú všetko, čo je v rôznych vrstvách: základy domov, starodávne chodníky, rôzne predmety, ktoré obyvatelia stratili alebo vyhodili v rôznych rokoch.

Zvláštnosť práce archeológov je založená na skutočnosti, že v staroveku sa neuskutočňovali rozsiahle výkopové práce - výkop alebo naopak skládka pôdy -, takže všetky stopy života a činnosti zostali práve tam, pod nohy ľudí.

Nový dom by mohol byť napríklad postavený na korunách z páleného demontážou horných zuhoľnatých kmeňov. V Novgorode sa každých tridsať alebo štyridsať rokov obnovovali drevené chodníky - priamo na staré dosky. Teraz, keď je datovanie týchto diel dobre študované, je ľahké ich datovať podľa vrstvy chodníka, nad ktorou sa našiel predmet alebo písmeno.

Hrúbka kultúrnej vrstvy na niektorých miestach Novgorodu dosahuje sedem metrov. Preto je plne rozvinutý výkop jamou príslušnej hĺbky; v ňom archeológovia odstránili, preosiali a študovali všetky horné vrstvy a dostali sa na pevninu - vrstvu, v ktorej nie sú žiadne stopy po ľudskom živote a aktivitách. Novgorodská pevnina zodpovedá dvadsiatym a tridsiatym storočiam X. storočia.

O čom písali v listoch?

Diplomy sú aktuálnou obchodnou a dennou korešpondenciou. Na rozdiel od úradných listín - kniežacích dekrétov, kroník, duchovnej literatúry - ktorých autori predpokladali, že ich diela budú dlho žiť, listy hovoria o každodennom i neoficiálnom živote starých Rusov.

Vďaka listom bolo možné podrobne študovať genealógiu bojarských rodín starovekého Novgorodu (medzi dokumentmi je veľa závetov), porozumieť geografii jeho obchodných vzťahov (existujú predajné a potvrdenky). Z listov sme sa dozvedeli, že ženy v starovekej Rusi vedeli písať a boli celkom nezávislé (existujú listy, v ktorých manželia dostávajú pokyny o domácnosti). Deti v starovekej Rusi sa zvyčajne učili písať vo veku desať alebo trinásť rokov, ale niekedy aj skôr (existujú predpisy a len čmáranice).

Duchovné spisy a modlitby zaujímajú v listoch oveľa menšie miesto - zrejme sa verilo, že patria do cirkevných kníh, ale existujú sprisahania.

...

A predovšetkým je tu potrebné povedať o Artemy Vladimirovičovi Artsikhovskom, historikovi a archeológovi, ktorý v roku 1929 zorganizoval novgorodskú expedíciu. Od roku 1925 sa cielene zaoberá archeologickými vykopávkami pamiatok starovekého Ruska, počínajúc mohylami Vyatichi z podolského okresu Moskovskej provincie a končiac grandióznymi vykopávkami Novgorodu a objavením listov brezovej kôry, za čo získal všeobecné uznanie.

List brezovej kôry č. 497 (druhá polovica XIV. Storočia). Gavriila Postnaya pozýva svojho zaťa Grigorija a sestru Ulitu na návštevu do Novgorodu.

Farebný popis okamihu prežil, keď jeden z nezávislých pracovníkov, ktorí sa zúčastnili vykopávok, keď videl písmená na zvitku z brezovej kôry vytiahnuté z mokrej pôdy, vzal ich k vedúcemu pracoviska, ktorý bol jednoducho necitlivý z prekvapenia. Artsikhovsky, ktorý to videl, pribehol, pozrel sa na nález a prekonajúc svoje vzrušenie zvolal: „Cena je sto rubľov! Na tento nález som čakal dvadsať rokov!“

Okrem toho, že Artemy Artsikhovsky bol dôsledným a zásadovým výskumníkom, mal aj pedagogický talent. A tu stačí povedať jednu vec: akademik Valentin Yanin bol študentom Artsikhovského. Valentin Lavrentievich bol prvým, kto uviedol listy brezovej kôry do vedeckého obehu ako historický prameň.

To mu umožnilo systematizovať peňažný a váhový systém predmongolskej Rusi, sledovať jeho vývoj a vzťah s rovnakými systémami v iných stredovekých štátoch. Akademik Yanin, spoliehajúc sa na súbor zdrojov, vrátane listov z brezovej kôry, identifikoval kľúčové princípy správy feudálnej republiky, rysy veche systému a inštitúciu posadnikov, najvyšších predstaviteľov novgorodského kniežatstva.

Skutočnú revolúciu v chápaní toho, čo sú listy brezovej kôry, v skutočnosti neurobili historici, ale filológovia. Meno akademika **Andreja Anatolyeviča Zaliznyaka** tu stojí na najčestnejšom mieste.

Novgorodská charta č. 109 (asi 1100) o nákupe ukradnutého otroka vigilantom. Obsah:

"Diplom od Zhiznomira do Mikuly. Kúpili ste si otroka v Pskove a za to ma princezná chytila [čo znamená: usvedčujúci z krádeže]. A potom sa za mňa zaručila čata. Pošlite mi teda list tomu manželovi, ak je otrokom má Ale chcem, keď som kúpil kone a nasadil [na koňa] princovho manžela, [choď] do trezorov [konfrontácie]. A ty, ak [tieto peniaze si ešte [nebral], neber mu nič."

Aby sme pochopili dôležitosť objavu Zaliznyaka, je potrebné vziať do úvahy, že pred objavením listov brezovej kôry vo filologickej vede zaoberajúcej sa starovekými ruskými textami existovala myšlienka, že všetky zdroje, pomocou ktorých sa môžeme dozvedieť čokoľvek o vtedajší spisovný jazyk sú už známe a len málokedy sa dajú niečím doplniť.

A zachovalo sa len niekoľko dokumentov, napísaných v jazyku blízkom hovorenému jazyku. Napríklad sú známe iba dva takéto dokumenty z 12. storočia. A zrazu je odhalená celá vrstva textov, spravidla presahujúcich to, čo bolo vedcom známe o jazyku ruského stredoveku.

A keď vedci v 50.-60. rokoch minulého storočia začali dešifrovať, rekonštruovať a prekladať prvé písmená brezovej kôry, boli úplne presvedčení, že tieto dokumenty boli napísané náhodne. To znamená, že ich autori zamieňali písmená, robili akékoľvek chyby a nemali ani potuchy o pravopise. Jazyk listov brezovej kôry sa veľmi líšil od dobre študovaného, v tej dobe vysokého, literárneho a liturgického štýlu starovekého Ruska.

Andrei Anatolyevich dokázal, že písmená brezovej kôry sú písané podľa prísnych gramatických pravidiel. Inými slovami, objavil každodenný jazyk stredovekého Novgorodu. A čo je zvláštne, miera gramotnosti bola taká vysoká, že najst' gramotnosť s pravopisnou chybou sa stalo skutočným darom pre lingvistov. A hodnota takýchto chýb spočíva v tom, že moderné techniky nám umožňujú zrekonštruovať

vlastnosti umlčaného jazyka. Najtriviálnejší príklad. Povedzme, že naša kultúra zmizla cez noc. O tisíc rokov neskôr archeológovia nachádzajú zázračne zachované knihy v ruštine. Filológovia dokážu tieto texty prečítať a preložiť.

Písomný zdroj však znemožňuje počuť zmiznutú reč. A zrazu je tu študentský zápisník, v ktorom sú napísané slová „karova“, „derivo“, „slnko“, „che“. A vedci okamžite chápu, ako sme hovorili a ako sa náš pravopis líšil od fonetiky.

Chronológia

Ak sa vrátíme k objavom akademika Zaliznyaka v oblasti listov z brezovej kôry, mala by som povedať ešte jednu vec. Andrey Anatolyevich vyvinul jedinečnú metódu zoznamovania sa s listami z brezovej kôry. Faktom je, že väčšina písmen je datovaná stratigrafickou metódou. Jeho princíp je dosť jednoduchý: všetko, čo sa v dôsledku ľudskej činnosti usadí na zemi, je naskladané vo vrstvách.

A ak je v určitej vrstve list spomínajúci nejakého novgorodského úradníka, povedzme starostu alebo arcibiskupa, a ich roky života, alebo aspoň panovania, sú z kroník dobre známe, potom môžeme seabedomo povedať, že táto vrstva patrí na taký a taký časový interval.

Túto metódu podporuje metóda dendrochronologického datovania. Každý vie, že vek rezaného stromu sa dá ľahko vypočítať podľa počtu letokruhov. Ale tieto prstene majú rôznu hrúbku, čím je menší, tým bol rok pre rast nepriaznivejší. Postupnosťou striedania krúžkov môžete zistiť, v ktorých rokoch tento strom rástol, a často aj to, či posledný prsteň prežil a v ktorom roku bol tento strom vyrúbaný.

Dendrochronologické váhy pre región Veliky Novgorod boli vyvinuté pred 1200 rokmi. Túto techniku vyvinul ruský archeológ a historik Boris Aleksandrovič Kolčín, ktorý svoju vedeckú činnosť venoval vykopávkam v Novgorode.

Počas archeologického výskumu sa ukázalo, že Novgorod stojí na veľmi močaristej pôde. Ulice v Rusku boli vydláždené klátikmi rozdelenými pozdĺž vlákien a obrátenými plochými stranami nahor. Časom sa táto dlažba ponorila do bahnitej pôdy a bolo treba urobiť novú podlahu.

Pri vykopávkach sa ukázalo, že ich počet môže dosiahnuť dvadsať osem. Nasledujúce objavy navyše ukázali, že novgorodské ulice, postavené v 10. storočí, zostali na svojom mieste až do 18. storočia.

Boris Kolchin, ktorý si všimol jasné vzory v poradí hrúbky prstencov na týchto chodníkoch, zostavil prvú dendrochronologickú stupnicu na svete. A dnes je možné akýkoľvek nález nájdený na severozápade Ruska, kdekoľvek od Vologdy po Pskov, datovať s presnosťou takmer jeden rok.

Ale čo keď sa náhodou našlo písmeno z brezovej kôry? A nie je ich menej ako tridsať. Spravidla sa nachádzajú v už spracovanej pôde z vykopávok, ktorá sa vyberá na zlepšenie rôznych záhonov, trávnikov a námestí. Ale našli sa aj vtipné prípady. Jeden Novgorodian preniesol izbovú kvetinu z jedného hrnca do druhého a v zemi našiel malý zvitok brezovej kôry.

Počet náhodne nájdených písmen sa blíži k 3% z celkového počtu. To je značná hodnota a, samozrejme, bolo by pekné zoznámiť sa so všetkými.

Akademik Zaliznyak vyvinul takzvanú nestratigrafickú metódu zoznamovania. Vek gramotnosti je určený príslušnými vlastnosťami jej jazyka. Toto je forma písmen, ktorá sa, ako viete, časom mení, a formy obehu a formy jazyka, pretože jazyk sa vyvíja a mierne mení s každou generáciou.

Celkovo je možné na datovanie nápisu na brezovej kôre použiť extra stratigrafickú metódu asi päťsto parametrov. Takýmto spôsobom je možné datovať písmená s presnosťou asi štvrt' storočia. Na dokumenty staré sedemsto rokov je to vynikajúci výsledok.

„300 detí učí knihy“

Mimoriadne zaujímavý výskum listov z brezovej kôry patrí doktorovi filologických vied, zodpovedajúcemu členovi Ruskej akadémie vied Alexejovi Aleksejevičovi Gippiusovi. Prišiel s veľmi odôvodnenou hypotézou o tom, kto a prečo začal písať prvé listy z brezovej kôry. Alexey Alekseevich v prvom rade poukázal na to, že **pred oficiálnym dátumom krstu Ruska nemáme žiadne údaje potvrdzujúce používanie cyriliky v tomto období.**

Ale po Epiphany sa takéto artefakty začínajú objavovať. Napríklad pečať Jaroslava Múdrego a Novgorodský kódex sú najstaršími ruskými knihami. Našli sa relatívne nedávno, v roku 2000. Ide o tri tenké lipové dosky, ktoré sú navzájom prepojené rovnakým spôsobom ako moderné knihy. Doska v strede bola z oboch strán pokrytá tenkou vrstvou vosku, vonkajšie dosky boli zvnútra iba voskované. Na stránkach tejto „knihy“ sú napísané dva žalmy a začiatok tretieho.

Sama o sebe je táto pamiatka veľmi zaujímavá a ukrývala mnoho tajomstiev, niektoré z nich už boli vyriešené. Ale v kontexte listov je zaujímavý tým, že pochádza zo samého začiatku XI. Storočia, pričom najskoršie texty z brezovej kôry boli napísané v 30. rokoch toho istého storočia.

Podľa profesora Gippiusa to znamená, že po krste Ruska a pred objavením sa prvých písmen nastalo dosť dlhé obdobie, keď už existovala knižná tradícia, štátne orgány používali vo svojich atribútoch nápisy a tradície každodenného písania mali ešte sa neobjaviť. Aby sa táto tradícia objavila, bolo potrebné najskôr vytvoriť sociálne prostredie, ktoré bude pripravené a schopné používať tento spôsob komunikácie.

A informácie o tom, ako sa toto prostredie mohlo javiť, nám priniesla prvá Sophia Chronicle. Do 1030 podom znie táto správa:

„V tom istom roku je myšlienka Jaroslava na chud, a ja vyhrám a založím mesto Jurijev. A keď prídete do Novgradu, učte knihy od starších a kňazov detí. A arcibiskup Akim zomrel; a pritlačte jeho učeníka Efraima, ako nás učíte.“

V ruštine znie táto pasáž takto:

„V tom istom roku Yaroslav išiel do Chudu a porazil ju a nainštaloval mesto Yuryev (teraz Tartu). A zhromaždil 300 detí od kňazov a starších, aby učili knihy. Arcibiskup Joachim odmietol a tam bol jeho učeník Efraim, ktorý nás učil.“

A v tomto nezaujatom segmente kroník zjavne počujeme hlas jedného z prvých novgorodských školákov, ktorí po ukončení štúdia načrtli každodennú tradíciu výmeny správ na brezovej kôre.

„Od pôrodu do Kosnyatinu“

Zbierku listov brezovej kôry ročne doplní v priemere o jeden a pol tucta. Asi štvrtina z nich sú celé dokumenty. Ostatné sú viac -menej úplné fragmenty poznámok. Novgorodians sa spravidla po prijatí správy a prečítaní ju okamžite pokúsil zničiť. To vysvetľuje počet skazených poznámok z brezovej kôry. Čím je písmeno menšie, tým je väčšia pravdepodobnosť, že sa neroztrhne a dostane sa k nám úplne v bezpečí.

Jediný kompletný list nájdený v Novgorode v tomto roku obsahuje nasledujúci text: „Som šteňa.“ Na vrchole tohto malého, päťkrát päťcentimetrového kúska brezovej kôry je diera. Je ľahké uhádnuť, že niektoré dieťa napísalo túto frázu, aby ju zavesilo na obojok svojho miláčika.

Je však nesprávne myslieť si, že naši predkovia písali správy s odôvodnením alebo bez neho. Novgorodiani boli pragmatici a písali listy, len keď to bolo nevyhnutné.

Obrovská vrstva dokumentov-listov, ktoré sa k nám dostali. Otec píše svojmu synovi, manželovi, manželke, prenajímateľovi a úradníkovi, a v drvivej väčšine prípadov je obsahom výlučne obchod. Na druhom mieste z

hľadiska kvantity sú obchodné záznamy, kto komu koľko dlhuje, od koho aký podiel má. Existuje dokonca aj malý korpus sprisahání a kúziel.

Drvivá väčšina listov epistolárneho žánru začína frázou, ktorá naznačuje, od koho je správa adresovaná, napríklad „od Rozhneta po Kosnyatina“. Listy nepodpísanej brezovej kôry sa nachádzajú iba v dvoch prípadoch: ak ide o vojenské rozkazy alebo správy a ak ide o milostné listy.

Vedci každoročne dopĺňajú komplex nahromadených znalostí o písmenách brezovej kôry. Niektoré z vyššie uvedených dešifrovaní sa ukázali byť chybné a zdanlivo dôkladne preštudované nápisy sa objavujú pred výskumníkmi v úplne novom svetle. Niet pochyb o tom, že písmená brezovej kôry nás v najbližších rokoch mnohokrát prekvapia a odhalia mnohé doposiaľ nepoznané črty starých Novgorodiánov.

Dmitrij Rudnev

V roku 1951 boli zrejme ako platba za vyhratú vojnu nájdené staré listy z brezovej kôry namiesto tých, ktoré už boli nájdené a zničené počas revolúcie. Neruskí vedci sa neodvážili zničiť nové písma alebo ich skryť v sklade. To dalo ruským vedcom silný tromf.

Napriek letným horúčavám roku 2014 a alarmujúcim správam, ktoré prichádzajú z Ukrajiny, redakcia denníka „Prezident“ neminie zaujímavé momenty týkajúce sa starovekej ruskej histórie a histórie ruského jazyka.

26. júla uplynie 63 rokov od objavenia starých ruských listov z brezovej kôry - veľkej pamiatky ruskej lingvistickej histórie. V súvislosti s týmto dátumom sme urobili rozhovor so známym lingvistom, bádateľom starovekého obdobia ruského jazyka.

Andrej Alexandrovič Tjunjaev, vieme, že ste vydali ďalšiu monografiu? Povedz nám o nej.

Malý fragment textu je uvedený na webe a vo vydavateľstve. Ako už názov napovedá, je venovaná štúdiu otázky vzhľadu písmen, číslic a symbolov. Na tejto knihe pracujem od roku 2005. Pochopenie významu starovekých symbolov nie je ľahká úloha. A dať im správnu interpretáciu je ešte ťažšia úloha.

Ako potom môže výskumník pochopiť, že je na správnej ceste?

Rozumiete iba výsledkom práce. Uvediem príklad. V Knihe Ra som si uvedomil, že som dosiahol správne dešifrovanie starodávnych významov, keď sa úplne odhalil celý obraz starovekej sémantiky. A tento obrázok bol zahrnutý v knihe.

Čo je to za obrázok?

Je to veľmi jednoduché, a preto je s vysokou pravdepodobnosťou správne. Všetky písmená sú vyrobené z akrostu, ktorý popisuje staroveký astrálny mýtus o pôvode sveta a človeka.

Takže vaša kniha by sa mala dotýkať aj Biblie?

Prirodzene! Tiež to ovplyvňuje. Kniha Ra ukazuje, že Biblia je iba predloha, ktorej dej veľmi rozšírili talentovaní autori.

A to znamená, že v Rusku a v iných krajinách by mali existovať analógie?

Samozrejme! A oni sú. Priviedol som ich do knihy. V Rusku je to rozprávka s názvom Azbuka, pre Škandinávcov je to rozprávka s názvom Futhark, medzi Turkami je to rozprávka s názvom Altai-Buchai a ďalší a medzi Semitmi je to rozprávka s názvom Biblia. Podobné príbehy existujú aj medzi starovekými Egyptanmi a mnohými ďalšími ľuďmi.

Zaujímalo by ma, ako môžeme študovať ruský jazyk staroveku, ak nemáme knihy?

Existujú knihy, len pre ne musíte ísť do kostola. V našich dňoch kňazi samozrejme nebudú dávať ruské knihy, ale čoskoro vedenie krajiny možno pochopí, že kultúru ruského ľudu nemôže kresťanstvo odrezat', a potom tieto knihy dostaneme.

Prečo ste si takí istí, že existujú?

Pretože oni sú. Je to zrejme z diel stredovekých autorov a moderných bádateľov. A navyše to vyplýva zo skutočnosti, že boli objavené písmená brezovej kôry. Napokon listy naznačujú, že celý ruský ľud bol na začiatku 11. storočia gramotný. Vtedy napríklad Francúzi nevideli ani vidličky, ani lyžice, ani kuchyňu, ani písanie, ani čítanie - tak ich vo svojom liste opísala francúzska kráľovná Anna Jaroslavská.

Ukazuje sa, že nedobrovoľníci zmeškali vydanie listov z brezovej kôry?

Ukázalo sa to tak. Po prvýkrát boli stopy zničené. Hovorím o čase revolúcie, keď deti na ulici hrali futbal s písmenami brezovej kôry zo zničených múzeí. Potom bolo všetko zničené. A v roku 1951, keď za Stalina došlo k prudkému a zriedkavému nárastu všetkej ruštiny - zrejme ako platba za víťaznú vojnu - sa našli nové staroveké listy z brezovej kôry, ktoré sa neruskí vedci neodvážili zničiť alebo skryť v sklade. Teraz sa ukazuje, že ruskí vedci dostali taký silný tromf.

Teraz nám povedzte o článku uverejnenom v prezidentskej knižnici, v ktorom ste boli spomenutí?

Áno, to je skutočne dôležité pre moju a vo všeobecnosti pre rusistiku ruského jazyka, ktorá, a to aj na základe mojej práce, Prezidentská knižnica. B.N. Jel'cin vydal slovníkový záznam „Prvý rukopis brezovej kôry bol nájdený vo Veľkom Novgorode“. Medzi malý zoznam použitej literatúry patrí moja správa „Listy z brezovej kôry ako dokument“, ktorú som urobil už v roku 2009. Stalo sa to na šiestej celo ruskej vedeckej konferencii „Archívna veda a pramenná štúdia ruských dejín: problémy interakcie v súčasnej fáze“. Konferencia sa konala 16.-17. júna v Ruskom štátnom archíve sociálnych a politických dejín v Moskve.

Listy z brezovej kôry ako dokument

A.A. Tyunyaev, predseda Akadémie základných vied, akademik Ruskej akadémie prírodných vied

Od druhej polovice 20. storočia začali bádatelia dostávať nové písomné pramene - listy z brezovej kôry. Prvé písmená brezovej kôry boli nájdené v roku 1951 počas archeologických vykopávk v Novgorode. Už bolo objavených asi 1000 písmen. Väčšina z nich bola nájdená v Novgorode, čo nám umožňuje považovať toto staroveké ruské mesto za akési centrum šírenia tohto druhu písma. Celkový objem slovníka listov brezovej kôry je viac ako 3 200 lexikálnych jednotiek, čo umožňuje vykonať porovnávacie štúdie jazyka listov brezovej kôry s akýmkoľvek jazykom, ktorý zostáva v písomných prameňoch toho istého obdobia.

1. Ruské písmená brezovej kôry 11. storočia

Novgorod bol prvýkrát spomenutý v Novgorodskej kronike pod roku 859 a od konca 10. storočia. sa stalo druhým najdôležitejším centrom Kyjevskej Rusi.

Geografia nálezov ukazuje, že na území Ruska je teraz 11 miest, v ktorých sa našli písmená brezovej kôry: Novgorod, Staraya Russa, Torzhok, Pskov, Smolensk, Vitebsk, Mstislavl, Tver, Moskva, Staraya Ryazan, Zvenigorod Galitsky .

Tu je zoznam listín pochádzajúcich z 11. storočia. Novgorod-č. 89 {1075-1100}, č. 90 {1050-1075}, č. 123 {1050-1075}, č. 181 {1050-1075}, č. 245 {1075-1100}, č. 246 {1025-1050}, č. 247 {1025-1050}, č. 427 {1075-1100}, č. 428 {1075-1100}, č. 526 {1050-1075}, č. 527 {1050-1075} Č. 590 {1075-1100}, č. 591 {1025-1050}, č. 593 {1050-1075}, č. 613 {1050-1075}, č. 733 {1075-1100}, č. 753 { 1050-1075}, č. 789 {1075-1100}, č. 903 {1075 -1100}, č. 905 {1075-1100}, č. 906 {1075-1100}, č. 908 {1075-1100}, Č. 909

{1075-1100}, č. 910 {1075-1100}, č. 911 {1075-1100}, č. 912 {1050-1075}, č. 913 {1050-1075}, č. 914 {1050-1075}, č. 915 {1050-1075}, č. 915-I {1025-1050}. Staraya Russa - čl. S. 13 {1075-1100}.

Z vyššie uvedeného zoznamu vidíme, že písmeňá 11. storočia sa nachádzali iba v dvoch mestách - v Novgorode a v Staraya Russa. Celkom - 31 písmen. Najskorší dátum je 1025. Najnovšie je 1100.

Z textu listov je zrejmé, že 95 percent listov z brezovej kôry má ekonomický obsah. V liste č. 245 je teda uvedené: „Moja tkanina je pre teba: červená, veľmi dobrá - 7 arshinov, [taká a taká - toľko, taká a taká - taká veľká]“. A v liste č. 246 sa píše: „Od Žirovita po Stoyana. Je to už deväť rokov, čo ste si odo mňa požičali a neposlali ste mi žiadne peniaze. Ak mi nepošlete štyri a pol hrivny, zabavím za vašu vinu šľachtickému novgorodskému občanovi. Pošli nám dobre. ”

Mená ľudí nachádzajúcich sa v písmeňách 11. storočia sú pohanské (to znamená ruské), nie kresťanské. Aj keď je známe, že pri krste dostávali ľudia kresťanské mená. Takmer žiadne listy s náboženskými textami (pozri obrázok 1), ani kresťanské, ani pohanské.

Začiatkom 11. storočia novgorodské obyvateľstvo korešpondovalo nielen s adresátmi umiestnenými vo vnútri mesta, ale aj s tými, ktorí boli ďaleko za jeho hranicami - na dedinách, v iných mestách. Dedinčania z najvzdialenejších dedín písali na brezovú kôru aj domáce príkazy a jednoduché listy.

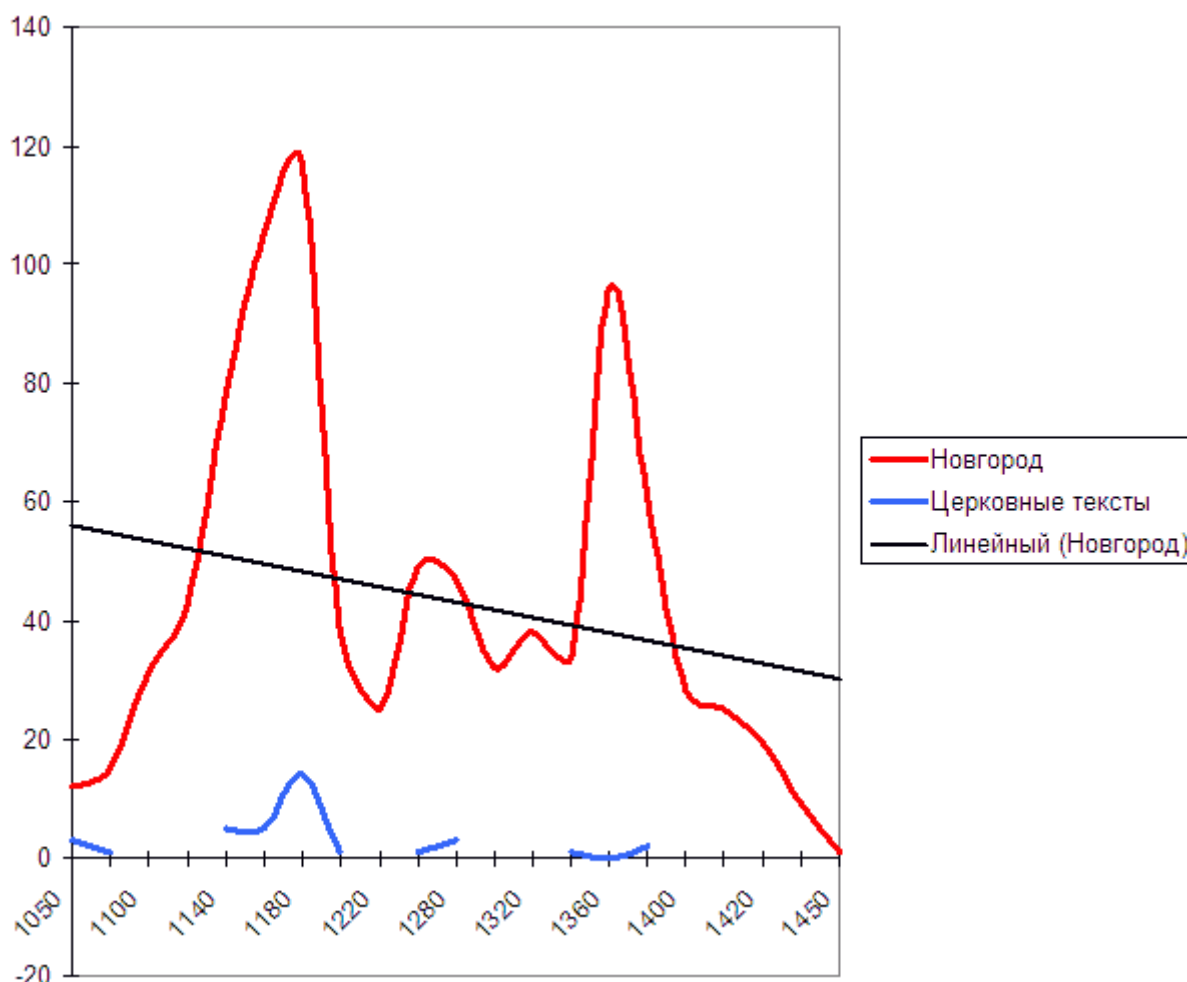

Figure 3: Počet listov brezovej kôry nájdených v Novgorode:

Všetko - červenou farbou, z toho cirkevné texty - modrou farbou. Horizontálna os sú roky. Vertikálne - počet nájdených písmen. Trendová čiara novgorodských písmen je označená čiernou farbou.

Obrázok ukazuje, že písanie textov na písmeňá brezovej kôry pre Rusov, obyvateľov Novgorodu, je bežnou záležitosťou, prinajmenšom od roku 1025. **Cirkevné texty sú naopak vzácne.**

Vynikajúci lingvista a bádateľ novgorodských listov, akademik, laureát Štátnej ceny Ruskej federácie A.A. Zaliznyak tvrdí, že „tento starodávny systém písania bol veľmi rozšírený ... Toto písanie bolo rozšírené po celom Rusku“. Už na začiatku 11. storočia celý ruský ľud voľne písal a čítal - „čítanie listov z brezovej kôry vyvrátilo existujúci názor, že v starovekom Rusku boli gramotní iba šľachtickí ľudia a duchovní. Medzi autormi a adresátmi listov je mnoho zástupcov nižších vrstiev obyvateľstva, v nájdených textoch sú dôkazy o praxi vyučovania písania - abeceda, vzorce, číselné tabuľky, „testy perom“. “ Šesťročné deti napísali „existuje jedno písmeno, kde sa zdá, že je uvedený určitý rok. Napísal to šesťročný chlapec.“ Takmer všetky ruské ženy napísali - „teraz s istotou vieme, že značná časť žien vedela čítať aj písať. Listy z 12. storočia. vo všeobecnosti rôznymi spôsobmi odrážajú spoločnosť, ktorá je slobodnejšia, s väčším rozvojom, najmä pokiaľ ide o účasť žien, než spoločnosť bližšia našej dobe. Táto skutočnosť vyplýva z písmen brezovej kôry celkom jasne “. Gramotnosť v Rusku výrečne naznačuje skutočnosť, že „obraz Novgorodu v 14. storočí. a Florencia 14. storočia. podľa stupňa gramotnosti žien - v prospech Novgorodu “.

Verí sa, že „pravoslávni Slovania používali cyriliku; v Rusku bol zavedený v 10. - 11. storočí. v súvislosti s christianizáciou “. **V „Príbehu minulých rokov“, pamätníku začiatku 12. storočia, však nie sú žiadne informácie o novgorodskom krste.** Novgorodský varvarinský kláštor bol prvýkrát spomenutý v kronikách okolo roku 1138. V dôsledku toho Novgorodčania a obyvatelia okolitých dedín písal 100 rokov pred krstom tohto mesta a Novgorodčania nedostali svoje písmo od kresťanov.

2. List v Rusku pred 11. storočím

Situácia s existenciou písma v Rusku ešte nebola študovaná, ale mnohé skutočnosti svedčia v prospech existencie rozvinutého systému písania medzi Rusmi pred krstom Ruska. Tieto skutočnosti moderní vedci tejto éry nepopierajú. **Pomocou tohto písma ruský ľud písal, čítal, počítal a veštil.**

Takže v pojednaní „O spisoch“ Slovanský statočný, ktorý žil na konci 9. - na začiatku 10. storočia, napísal: v radoch. V.I. Buganov, lingvista L.P. Žukovskaja a akademik B.A. Rybakov. Informácia o predkresťanskom ruskom liste bola zahrnutá v encyklopédii: „Niektorý list možno používali Slovania už predtým.“

3. Vývoj písma v 9. - 11. storočí

Moderná veda sa domnieva, že cyrilický list bol vytvorený v rokoch 855 - 863. bratia Cyril a Metod. „Cyrilika - byzantská unciálna (štatutárna) abeceda 9. storočia, doplnená niekoľkými písmenami vo vzťahu k zvukom slovanskej reči“, pričom „väčšina doplnkov sú varianty alebo úpravy písmen tej istej byzantskej charty ... “.

Medzitým I.I. Sreznevsky tvrdil, že cyriliku v podobe, v akej sa nachádza v najstarších rukopisoch 11. storočia, a čo viac, cyriliku, ktorá sa zvyčajne vzťahuje na 9. storočie, nemožno považovať za úpravu vtedajšej gréckej abecedy . Pretože Gréci v časoch Cyrila a Metoda už nepoužívali listinu (unciáli), ale kurzívnu. Z ktorého vyplýva, že „Cyril si vzal za vzor grécku abecedu skorších čias, alebo že cyrilická abeceda bola na slovanskej pôde známa dlho pred prijatím kresťanstva“. Cyrilov apel na formu písma, ktorá sa v Grécku už dávno nepoužíva, sa vzpiera vysvetleniu, pokiaľ Cyril nevytvoril azbuku.

Život Cyrila svedčí v prospech druhej verzie. Po príchode do Chersonesu Cyril „našiel tu evanjelium a žaltár, napísané ruskými písmenami, a našiel osobu, ktorá hovorila týmto jazykom, rozprávala sa s ním, chápala význam tejto reči a porovnávala ju so svojim jazykom, rozlišoval samohlásky a súhlasnú listu, a keď sa modlil k Bohu, čoskoro ich začal čítať a vysvetľovať a mnohí z neho žasli a chválili Boha. “

Z tohto citátu chápeme, že:

- **Evanjelium a žaltár pred Cyrilom boli napísané ruskými písmenami;**
- **Cyril nehovoril po rusky;**

- **Istý muž naučil Cyrila čítať a písať v ruštine.**

Ako viete, od konca 6. storočia sa Slovania podporovaní Avarským kaganátom a Bulharským kaganátom začali presadzovať na Balkánskom polostrove, „ktorý v 7. storočí. takmer úplne obývané slovanskými kmeňmi, ktoré tu tvorili ich kniežatstvá - takzvaná Slavínia (na Peloponéze, Macedónsko), spojenie siedmich slovanských kmeňov, slovansko-bulharský štát; časť Slovanov sa usadila v rámci Byzantskej ríše v Malej Ázii “.

Do 9. storočia teda žili tie isté slovanské kmene v Byzancii aj Macedónsku. Ich jazyk bol súčasťou jednej oblastno-lingvistickej komunity s názvom „satom“, ktorá zahŕňa bulharčinu, macedónčinu, srbochorvátčinu, rumunčinu, albánčinu a novogréčtinu. Tieto jazyky si vyvinuli množstvo podobností vo fonetike, morfológii a syntaxi. Jazyky zahrnuté v lingvistickom zväzku majú významnú zhodu v slovnej zásobe a frazeológii. Také jazyky nevyžadovali vzájomný preklad.

Napriek tomu Cyril z nejakého dôvodu potreboval preklad, navyše z ruštiny, ktorú videl, alebo z gréčtiny do určitého „**solunského nárečia macedónskeho jazyka**“ **prezentovaného ako „slovanský jazyk“**.

Odpoveď na túto otázku nachádzame v nasledujúcom texte. V Grécku existoval okrem tradične a historicky gréckych (slovanských) dialektov ešte **jeden nezávislý dialekt - alexandrijský - vytvorený „pod vplyvom egyptských a židovských prvkov“**. Práve na ňom bolo „preložené Biblia a mnoho cirkevných spisovateľov“.

4. Analýza situácie

Ruské písmo existovali pred Cyrilom. Ako súčasť tej istej jazykovej komunity (satom) boli ruský a grécky jazyk podobné a nevyžadovali preklad.

Kresťanstvo vzniklo v 2. storočí. v Ríme. **Evanjeliá boli napísané v rímskom jazyku (latinčina)**. V roku 395 sa Rímska ríša rozpadla v dôsledku invázie kočovných kmeňov (Bulhari, Avari atď.). V Byzantskej ríši v priebehu 6. - 8. storočia. Štátnym jazykom sa stala gréčtina a boli do nej preložené kresťanské knihy.

Preto vzhľadom na tzv. Z „veľkej migrácie národov“ začala populácia severného čiernomorského regiónu a Balkánu pozostávať z dvoch nesúvisiacich etnických skupín:

- autochtónne euroidoidné kresťanské národy (Gréci, Rimania, Rusi atď.);
- mimozemské mongoloidské turkicky hovoriace národy (Bulhari, Avari a ďalší potomkovia Khazar, Türkic a ďalší kaganáti, ktorí sa hlásili k judaizmu).

Vzhľadom na jazyky, ktoré patria do rôznych jazykových rodín, nastali problémy v komunikácii medzi mimozemšťanmi a autochtónmi, ktoré si vyžadovali preklad textov. Práve **pre týchto turkicky hovoriacich Slovanov Cyril vytvoril cirkevnoslovanské písmo** odlišné od gréckeho, rímskeho a ruského, „... niektoré písmená boli prevzaté z hebrejskej štvorcovej abecedy“. Požičané písmená sa nenachádzajú v písmenách brezovej kôry z 11. storočia, ale nachádzajú sa vo všetkých cirkevnoslovanských textoch. Práve tieto listy boli v dôsledku reforiem v Rusku úplne vylúčené z ruskej abecedy.

V tejto súvislosti je postavenie nemeckej cirkvi (latinčiny) vo vzťahu k Cyrilovi pochopiteľné - jeho knihy boli zakázané. Neboli napísané v gréčtine, latinčine ani ruštine, boli preložené Cyrilom do turkického jazyka migrovaných Slovanov. „Byzancia ani Západ nemali veľký záujem hlásať kresťanstvo medzi barbarскими kmeňmi Slovanov.“

Rusko nebolo barbarským slovanským štátom, ale bolo plnohodnotným civilizovaným členom európskeho spoločenstva, malo svoje vlastné písmo - písmo brezovej kôry sú zrozumiteľné bez prekladu. A cirkevnoslovanské texty vyžadujú preklad do ruštiny.

5. Závery

Nie je možné dať znamienko rovnosti medzi ruské písma listov brezovej kôry 11. storočia a cirkevnoslovanské texty toho istého obdobia, pretože tieto dva systémy písania patria k rôznym etnickým skupinám ľudí: bol vytvorený list z brezovej kôry ruským ľuďom a cirkevnou slovančinou - slovanskými národmi byzantských území.

Novgorodskí vedci a ďalšie mestá, v ktorých sa našli listy z brezovej kôry, by si mali lepšie preštudovať problematiku procesu výučby ruského písania v týchto mestách a príslušných dedinách.

Písma brezovej kôry sú záznamy na brezovej kôre. Sú to pamiatky staroruského písma 11.-15. storočia. Ich najväčšia hodnota spočíva v tom, že sa sami stali prameňmi na štúdium dejín stredovekej spoločnosti, a to nielen jazyka, ale aj každodenného života.

Mimochodom, nielen Rusi používali ako materiál na písanie brezovú kôru. V tejto funkcii slúžila mnohým ďalším ľuďom na svete. **Literatúra na brezovej kôre, jedným slovom, je jedným z najstarších typov písma.**

Trochu histórie

Kedy sa v starovekom Rusku rozšírila brezová kôra ako materiál vhodný na písanie? Zdá sa, že sa to stalo najneskôr v 11. storočí. Po piatich storočiach však začal strácať význam a prestal sa používať, pretože v tomto období sa v Rusku rozšíril materiál na písanie ako pergamen, špeciálny druh papiera. Niektorí pisári napriek tomu naďalej používali známu brezovú kôru, ale ako ste pochopili, brezová kôra bola extrémne zriedkavá, pretože bolo oveľa pohodlnejšie písať na papier. Postupne sa brezová kôra začala používať hlavne na hrubé záznamy.

V súčasnej dobe je každý nájdený list brezovej kôry starostlivo preštudovaný odborníkmi a očíslovaný. Dva nálezy sú jednoducho úžasné: obrovské listy brezovej kôry, na ktorých sú napísané literárne diela. Jeden z nich má číslo 17, bol nájdený v Torzhok. Ďalší, novgorodský list, je známy pod číslom 893.

Vedci ich našli rozložené na zemi. Možno boli raz vyhodení, pretože stratili svoj význam, ale možno toto miesto bolo kedysi archívom alebo inou inštitúciou, v ktorej boli držané.

Napriek tomu bolo novgorodských listov brezovej kôry nájdených v takom počte, že to jasne naznačuje, že v mieste nálezu bol kedysi nejaký druh kancelárie, ktorá sa zaoberala archiváciou rôznych dokumentov.

Popis nálezov

Hľadájúci zvyčajne nájde písanie vytlačené na brezovej kôre vo forme zvinutého zvitku. A text na nich je zvyčajne načmáraný: buď na vnútornej strane, alebo na oboch stranách. Existujú však prípady, keď sú písmená umiestnené v podzemí v rozloženom stave. Zvláštnosťou týchto písmen je, že text v nich je umiestnený v súvislom riadku, to znamená bez rozdelenia na samostatné slová.

Typickým príkladom je písmeno brezovej kôry číslo 3, ktoré sa nachádza v Moskve. Medzi nálezmi boli útržky brezovej kôry s načmáranými písmenami. Historici sa domnievajú, že majitelia týchto listov, aby tajili informácie v nich obsiahnuté, roztrhali brezovú kôru na malé kúsky.

Otváranie listov z brezovej kôry

Mimochodom, skutočnosť, že taký materiál na písanie ako listy z brezovej kôry existoval v Rusku, bol známy dlho predtým, ako ho objavili archeológovia. Skutočne sa v niektorých archívoch zachovali celé knihy napísané na vrstvenej brezovej kôre. Všetky však patrili do neskoršieho obdobia, ako sa zistilo.

Prvý list brezovej kôry pochádza z 11. storočia a tie knihy, ktoré sú uchovávané v kostoloch a archívoch, pochádzajú zo 17. a dokonca 19. storočia, teda z obdobia, keď už pergamen a papier aktívne používali zákonníci. Prečo boli teda tieto rukopisy vyrobené na brezovej kôre? Faktom je, že všetci patria k starým veriacim, to znamená k konzervatívnym. V regióne Volga, blízko Saratova, v roku 1930 našli archeológovia list zlatej hordy z brezovej kôry XIV. Na rozdiel od predchádzajúceho bol napísaný atramentom.

Povaha písmen brezovej kôry

Väčšina nájdených záznamov o brezovej kôre je súkromného aj verejného charakteru. Ide o IOU, pokyny pre domácnosť, zoznamy, petície, testamenty, predajné listiny, súdne záznamy atď.

Medzi nimi sú však aj listy obsahujúce cirkevné texty, napríklad modlitby, učenia atď. Zvlášť zaujímavé sú rukopisy z brezovej kôry, ktoré sú literárnymi prácami a vzdelávacími materiálmi, ako sú abecedy, školské cvičenia, domáce úlohy s detskými čmáranicami, atď.

Novgorodské listy z brezovej kôry obsahujúce kresby chlapca Onfima, objavené v 50. rokoch, sú veľmi zaujímavé. Pochádzajú z 13. storočia. Charakteristickou črtou všetkých diplomov, bez výnimky, je stručnosť a pragmatizmus. Keďže nemusia byť veľké, pisári sem zapísali iba to najdôležitejšie. Texty lásky neboli našim predkom cudzie a medzi rukopismi možno nájsť zápisky lásky napísané rukou ženy alebo zamilovaného muža. Stručne povedané, objavenie listov brezovej kôry pomohlo do určitej miery milencom vyjadriť svoje tajné pocity.

Kde boli nájdené rukopisy brezovej kôry?

Okraj Veľkého Novgorodu je miestom, kde sovietski archeológovia našli list brezovej kôry. Spolu s ním boli objavené aj kovové alebo kostené špicaté tyče, ktoré boli primitívnymi písacími nástrojmi - akési stredoveké perá. Našli sa skôr pred objavením listov brezovej kôry. Iba archeológovia pôvodne verili, že špicaté predmety, ktoré našli, boli buď vlásenky alebo nechty.

Ich skutočný účel však bol stanovený až po objavení písmen, to znamená po 15-20 rokoch, v 50. rokoch minulého storočia. Koniec koncov, kvôli vlasteneckej vojne bola expedícia, ktorá sa začala v polovici 30. rokov, pozastavená. Prvý list bol teda objavený v júli 1951 na mieste Nerevského výkopu. Obsahoval „pozem“ a „dar“, to znamená záznamy o feudálnych povinnostiach v prospech Thomasa, Ievy a Timothyho. Tento list našla archeologička Nina Akulova z Novgorodu. Za čo získala ocenenie 100 rubľov a deň objavenia, 26. júl, sa stal Dňom listu brezovej kôry.

Po smrti archeológa jej na hrobe postavili pomník s nápisom svedčiacim o tejto udalosti. Počas tejto archeologickej sezóny bolo nájdených ďalších 9 dokumentov z brezovej kôry. A medzi nimi je ten, ktorý vedcov najviac zaujíma. Príbeh bol napísaný na liste. Listy z brezovej kôry v tom čase mali predovšetkým obchodný charakter, ale toto bolo možné pripísať fikcii.

Ako už bolo uvedené vyššie, brezová kôra, upravená na písanie, nebola veľká, preto bolo všetko, čo je v nej obsiahnuté, stručne a stručne predstavené. „O nešťastníkovi“ je skutočný príbeh. Listy z brezovej kôry sa používali ako hlavný materiál na písanie, rovnako ako na to slúžili medzi horskými národmi skaly alebo steny jaskýň.

Zoznam miest, kde sa našli písmená brezovej kôry

Do roku 2014 bolo na území Ruska, Ukrajiny a Bieloruska nájdených asi 1060 listov na brezovej kôre. Ponúkame vám vašu pozornosť zoznam miest, v ktorých blízkosti sa nachádzali:

- Smolensk;
- Torzhok;
- Nižný Novgorod;
- Velikiy Novgorod;
- Pskov;
- Moskva;
- Tver;
- Vitebsk;
- Ryazan a ďalšie.

Toto je história listov brezovej kôry. Kedysi slúžili ako písací materiál. Pretože breza rastie iba v určitých oblastiach, je to skutočný ruský alebo skôr slovanský strom, tento typ písma bol rozšírený medzi slovanskými národmi vrátane stredovekého Ruska.